

“İYİYE DOĞRU BİR
GİDİŐ YOK, DÜNYAMIZ
HIZLA MAHVOLUYOR.”

STEFAN

ZWEIG

GÜNLÜKLER

4. BASKI
Çeviri: İLKNUR ÖZDEMİR

♥ can
günlük

STEFAN ZWEIG
GÜNLÜKLER

Tagebücher, Stefan Zweig

© 1997, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1997

4. basım: Eylül 2017, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek, M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-2877-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750728778

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

STEFAN ZWEIG
GÜNLÜKLER

GÜNLÜK

Almanca aslından çeviren

İlknur Özdemir

♥can

Stefan Zweig'in Can Yayınları'ndaki diğerk kitapları:

Dünün Dünyası, 1985

Amok Koşucusu, 1990

Yarının Tarihi, 1991

Lyon'da Düşün, 1992

İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar,
1995

Günlükler, 1997

Satranç, 1997

Değişim Rüzgârı, 1998

Amerigo, 2005

Marie Antoinette, 2006

Sabırsız Yürek, 2006

Joseph Fouché, 2007

Rotterdamlı Erasmus, 2008

Balzac, 2009

Macellan, 2010

Hayatın Mucizeleri, 2011

Montaigne, 2012

*Vicdan Zorbalığı Karşı ya da
Castellio Calvin'e*, 2014

Üç Usta: Balzac, Dickens,

Dostoyevski, 2015

Mary Stuart, 2016

*Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist,
Nietzsche*, 2017

*Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu - Bir
Kadının Hayatından 24 Saat*, 2017

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'in derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümlenmeler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanamayıp 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

İLKNUR ÖZDEMİR, İstanbul doğumlu. İstanbul Alman Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi mezunu. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi var. Başlıca çevirileri arasında *Yalnızlığın Keşfi* (Paul Auster), *Tarçın Dükkânları* (Bruno Schulz), *Stiller* (Max Frisch), *Amok Koşucusu* (Stefan Zweig), *İrlanda Güncesi* (Heinrich Böll), *Saatler* (Michael Cunningham), *Küçük Şeylerin Tanrısı* (Arundhati Roy), *Utancı* (Coetzee), *Katran Bebek* (Toni Morrison), *New York Üçlemesi* (Paul Auster), *Kalp Zamanı* (I. Bachmann-Paul Celan), *Lizbon'a Gece Treni* (Pascal Mercier), *Mrs. Dalloway* (Virginia Woolf) sayılabilir.

İçindekiler

Sunuş	11
1912 Eylül'üyle 1913 yılı ilkbaharı arası (Paris)	
10 Eylül 1912-6 Mayıs 1913 ve 20-28 Mart 1914	17
1914'te, savaşın ilk yılında tutulan günlük. Almanya'nın Rusya'ya savaş ilan ettiği günden başlayarak 30 Temmuz 1914-30 Nisan 1915.....	93
1915'te, savaş sırasında tutulan günlük. İkinci defter 1 Mayıs 1915-24 Şubat 1916.....	177
İsviçre günlükleri 13 Kasım 1917-Şubat 1918.....	271
İsviçre günlükleri 20 Eylül-13 Kasım 1918.....	323
1931 yılı günlüğü. 22 Ekim'de başladı 6 Aralık 1931'e kadar sürdürüldü.....	353
New York notları 17-30 Ocak 1935	373
27 Eylül 1935 tarihli günlük sayfası Paris'ten Londra'ya Yolculuk	393
Brezilya ve Arjantin'e yolculuk 8 Ağustos-1 Eylül 1936.....	403
İkinci Dünya Savaşı günlüğü 1 Eylül-17 Aralık 1939.....	425
1940 yılının günlüğü 22 Mayıs-19 Haziran 1940	447

Sunuş

Yüzyılımızın önde gelen aydınlarından *Stefan Zweig*'ın Türkçede ilk kez yayımlanan *Günlükler*'i, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının acılarını derinden yaşayan bu duyarlı insanın, içinde bulunduğu dönem ve ortamla ilgili duygu ve düşüncelerini, iç dünyasını açıkça ortaya koyan birer belge niteliğinde. Varlıklı ve kültürlü bir ailenin ikinci oğlu olarak 1881 yılında Viyana'da doğan Zweig'in gençlik yılları Avrupa'nın "altın güvenlik çağı"na denk gelmişti. Viyana bitimsiz görünen barış kozasının içinde yaşayan bir kültür kentiydi. Yahudiler, Yahudi oldukları için okulda da, toplum yaşamında da, edebiyat dünyasında da hor görülüyorlardı. Zweig'in serveti çalışmadan yaşamasına, istediği gibi gezmesine izin veriyordu. Özgür ve mutluymuştu bu dönemde. Oysa Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte her şey değişti ve bir daha da düzemedi. Yaşamının son yıllarını, önce İngiltere'de, sonra da Brezilya'da gönüllü sürgünde geçiren, dünyanın çöküşüne, inandığı, koruduğu kavramların yıkılışına, bozulmasına daha fazla katlanamayacağını düşünerek karısıyla birlikte 1942 yılında intihar eden Stefan Zweig, savaşın acımasızlığının ve acılarının kusursuz bir tanığıydı. Günlüğüne yazdıkları, çoğu kez, kişisel ya da siyasal bir heyecan ya da değişim ânına duyduğu tepkiyi o anda dile getirmekti; bunu yaparken özgür, kendisiyle baş başa ve yalnız olduğunun bilincinde olarak, salt düşüncelerini sayfalara geçirme amacını taşıyordu. Öyle ki, sonradan kimi kez bu yazdıklarını yırtıp atıyordu. Yaptığı önemli yolculuklar da Zweig'i günlük tutmaya heveslendiriyordu. Günlük tutma dürtüsünü besle-

yen nedenlerden biri de, günlük olayları, daha sonra üzerinde düşünmek için, bir kenara kaydetmek olduğu kadar, daha sonraki çalışmalarında bu notlarından yararlanmaktı da. Ama en önde gelen neden, kendi kendine hesap vermek ihtiyacıydı. Bu sabırsız aydın, olaylar tekdüzeleşmeye, birbirinin benzeri olmaya başladığında, ölü zamanlara girdiğinde, günlüğüne ara veriyordu. “Hayatıma yeni bir şeyler katılmadıkça kurur giderim ben,” dediği oluyordu. Elinizde tuttuğunuz *Günlükler*, 10 Eylül 1912’de başlıyorsa da daha öncekilerin de bulunduğunu, yazışmalarından ve bu ilk güne düştüğü nottan – “kaçıncı kez” demektir– anlıyoruz. Ama bunlar ortaya çıkmamıştır.

Günlükler’de 1918 yılının Kasım ayıyla 1931’in Ekim ayı arasında büyük bir boşluk vardır; tam on üç yıl. 1920’li yıllar, Stefan Zweig’in hayatında en önemli ve verimli yıllardır. Zweig, Birinci Dünya Savaşı sırasında içine düştüğü ve gitgide artan karamsarlığını, bu dönemde konferanslar, toplantılar, makaleler, yazışmalar ve kitap çalışmalarının yol açtığı yoğun çalışma ortamı içinde bastırabilmişti. 1912-1913 yıllarında olduğu gibi, en ufak günlük olayları bile günü gününe yazdığı olmamıştı. Savaş yıllarında siyasal ve savaşısal olaylar Zweig’in iç huzursuzluğunu artıran nedenler oldu. Bu dönemde Zweig, iki dünya arasında gidip geldi: Savaşa aktif olarak katılmak istememişti ama savaş arşivinde gönüllü olarak çalışıyordu; öte yandan da serbest gazeteci olarak gerçekleri özgürce, bağımsızca yazmak istiyordu. Denge kurmakta zorlanıyordu; öyle ki, gazete yazıları, haberler ve askerlik görevi, onu, doğasına hiç de uygun düşmeyen birtakım düşünce ve görüşleri, günlüğünde bile, bunlara inanıyormuş gibi açıklamaya itiyordu. Bu da içsel çelişkilere yol açıyordu. Zweig kurtuluşu, 1917 yılında İsviçre’ye gitmekte buldu. 1918’de ara verdiği *Günlükler*’ine 1931 yılında kısa bir süre yeniden döndü. Yolculuklarında tuttuğu notları saymazsak, İkinci Dünya Savaşı’na kadar günlük tutmadı. Savaş sırasında, İngiltere’de yaşarken ve İngiliz yurttaşlığına geçmişken *Günlükler*’ine yeniden başlaması, son karısı Lotte Altmann’la evlenmesiyle eşzamanlıdır. 1 Eylül-17 Aralık 1939 tarihleri arasında tuttuğu günlüğü, İngilizcesine çok güvenmediğini söylese de bu dilde kaleme almıştır; bunun nedeni, İngiltere’yle savaşa girmek üzere olan bir ülkenin eski

yurttaşı olarak ve Almanca yazılmış defterlerle üzerine kuşku çekmekten korkması olabilir. Bu dönemde tuttuğu notlarda sürekli olarak çalışmamaktan, çalışma arzusundan söz etmektedir. Zweig yaşamının son on yılında gitgide artan bir umutsuzluğa düşmüştü. Sevdiği dünyanın çöküşüne dayanamıyordu. Bu karamsarlığa düşmesi yalnızca Hitler'in yüzünden değildi, kültür Avrupa'sının, Fransız-Alman dostluğunun, bağlandığı her şeyin yok olmasıydı onu yıpratana. Tutunduğu değerler silinip gidiyor, nefret, nasyonalizm, antisemitizm gibi güçler her şeye egemen oluyordu. Yaşadığı dünyayı tanıyamaz olmuştu Zweig. İçine düştüğü karamsarlık, melankoli sınırlarına giderken, çalışmamanın verdiği üzüntü de yazarı yiyip birtirmektedir. Yabancı bir ülkede alıştığı, sevdiği insanlardan ve çevrelerden uzakta, yaşama zevkünden yoksun, kimi zaman ölümü düşleyerek hatta kabullenerek günlerini geçirmekteydi. Almanya'yla savaşa giren bir ülkede Alman asıllı olmanın ne demek olduğunu bilmekle birlikte, Almanların savaşı kazanması durumunda Yahudi olarak başına neler geleceğinin de bilincindeydi. *Günlükler*'ini, Avrupa'dan ayrılmasından bir hafta öncesine kadar sürdürdü. 1940 yılının Haziran'ının sonuna doğru da önce Amerika'ya, sonra ırkçılık gütmeye için sevdiği Brezilya'ya gitti; bir daha dönmek üzere.

Zweig'in *Günlükler*'inde, yıllarla birlikte, üzerinde durduğu konular da değişmektedir. İlk defterlerde, küçük olaylar, gece eğlenceleri, tiyatrolar, çapkınlıklar, dostlarla buluşmalar, edebiyat çalışmaları bolca yer alırken, daha sonra bu gibi konular bu kadar ayrıntılı olarak not edilmez. "Gençlik yıllarımın en güzel çalışması, dönemin en yaratıcı kişileriyle kurduğum ilişkiler ve dostluklardır," der Zweig. Ne var ki bu, kendisinin de dile getirdiği gibi, gerçek değerleri ona göstermesi yanında, verimliliğini tuhaf bir biçimde etkilemiş, onu çekingenleştirmişti. Gerçekten de kalıcı yapıtlarını otuz-otuz iki yaşından sonra ortaya koymuş, yazarlık yaşamının ilk yıllarında öne çıkmamayı yeğlemiştir. Erotizme ve cinselliğe düşkün bir yazardı Zweig; ilk *Günlükler*'inde bu düşkünlüğü ve kadınlarla olan ufak serüvenleri bolca yer tutar. Zweig geleceği olmayan ilişkilerden hoşlanıyordu; sokak kadınları, fahişeler, terzilerle günübirlik aşklar yaşıyordu. Zweig'in çift kişilikli diyebileceğimiz

bir özelliği vardı. Bir yandan iyi yetişmiş, bakımlı, nazik, saçının bir teli bile uçuşmayan bir Viyanalı centilmen, öte yandan da bu ağırbaşlı görünümünün altında geceleri sokakları arşınlayan şehvet düşkününü bir erkek. Bu ikicilik, temelde, bütün yaşamına hükmeder yazarın. Birinci Dünya Savaşı sırasında tuttuğu notlarda, yazarın içinde yaşadığı döneme ilişkin duygularında da tutarsızlıklar görüyoruz; öyle ki bir gün Almanları yererken, yaptıklarını dehşetle karşılarken, birkaç gün sonra Almanların başarılı bir saldırısını kahramanlık olarak nitelendirebiliyor; bu da Zweig'ın yaşadığı günlerin siyasal değil, duygusal bir tanığı olduğunu gösteriyor. Örneğin savaş arşivinde gönüllü olarak çalışıyor, işini kusursuzca yapıyor, ordusunun zaferlerine sevinip yenilgisine yeriniyor, ama asla fanatik olmuyor, hep barışı sayıklıyordu. Zweig, yirmili yaşlarından başlayarak yaşamı boyunca hep barışçı ve hümanist olmuş, nasyonalizmin her türünü nefretle kınamıştır, siyonizmi de. Ancak ne militan oldu, ne de eylemci. Buysa siyasal tavırları konusunda bazı yanlış anlamalara yol açtı.

Stefan Zweig, uzun bir aradan sonra, 1912 yılının Eylül'ünde yeniden *Günlükler*'ini tutmaya başladığında, şöyle yazmıştı: "Nedeni şu: – Eski günlüklerimden birini okurken, birden belleğimin ne kadar donuklaştığını, tehlikeli, hastalıklı derecede donuklaştığını hissettim." Bundan yaklaşık otuz yıl sonra, özyaşamöyküsü olarak kaleme aldığı *Dünün Dünyası*¹ adlı yapıtının giriş bölümünde, yine aynı konuda şöyle demişti: "Hafızamız bazı anıları raslantısal olarak kaydederken, bazı anıları da raslantısal olarak kaybeden bir şey değildir, tam tersine onları bilinçli bir şekilde düzenleyen ve bilgece ayıklayan bir güce sahiptir." Bu iki tarih arasında, varlığının içsel ağırlığının bilincinde olan bir insanın zor günlerde geçen hayatı uzanıyor. Stefan Zweig, hayatına kendi eliyle son verdiği Brezilya'da, Rio de Janeiro yakınındaki Pétropolis kentinde anılarını kaleme alırken, *Günlükler*'i yanında değildi; onları Pétropolis'e gelmeden önce yaşadığı İngiltere'de, Bath'ta bırakmıştı. Hasta-

1. Stefan Zweig, *Dünün Dünyası*, çev. Gülperi Sert, Can Yayınları, İstanbul, 2014. (Y.N.)

lıklı bir hal alan melankolisinden kaynaklanan tevekkülü içinde söylediği şeydi: “İnsanın kendi hayatında unuttuğu her şey, içinden gelen bir güdüyle zaten çoktan unutulmaya mahkûm edilmiş olanlardır.” Ama arkasından şunu ekliyor: “Başkaları için saklanabilecek şeyler ancak benim de saklamak istediklerimdir.”

Stefan Zweig’ın terekesinde bulunan dokuz günlükten oluşan bu kitap, ilk kez 1988 yılında Almanya’da yayımlandı. Kimi yeri aceleyle tutulmuş, kısaltmalar, yarım cümleler kullanılmış bu günlük sayfalarını, olduğu gibi, özgün üslubuyla aktarmaya gayret ettim, gerekli yerlerde dipnotlarla destekledim. Çağımızın bu büyük aydınının iç dünyasına ve özel yaşamının perde arkasına ışık tutan *Günlükler*’in, kendisini tanımamıza ve yapıtlarını besleyen temeli değerlendirmemize yardımcı olacağına kuşku yok.

İlknur Özdemir

1912 Eylül'üyle
1913 yılı ilkbaharı arası (Paris)

10 Eylül 1912-6 Mayıs 1913
ve 20-28 Mart 1914

Viyana, 10 Eylül 1912 – Bugün, yani herhangi bir gün, yeniden başlıyorum –kaçıncı kez hem de!– günlük tutmaya. Nedeni şu: Eski günlüklerimden birini okurken, birden belleğimin ne kadar donuklaştığını, tehlikeli ve hastalıklı derecede donuklaştığını hissettim. İçsel yaşantılarımı sözcüklere dökerek kaydettiğim şeyler, birer sözcükten, unutulmuş yabancı şeylerden başka bir şey değil artık; belleğimin derinliklerini ne kadar karıştırırsam karıştırırayım, o insanların yüzleri bir türlü aklıma gelmiyor. Benim her şeyi yeniden yaşamak için duyduğum bu hırsın nedeni, belki de geçmişteki şeylere sahip olamamam, her şeyin bir ölçüde akıp gitmesi ve hayatımın, herhangi bir şeyle beslenmezse, kuruyup gidecek olması. Kaybım, yani Paris ve Londra’da tuttuğum ve hayatımın en yoğun geçen iki yılını kapsayan günlüğümün çalınması, başıma gelen en korkunç şey; o deftere yeniden kavuşmayı umut edemiyorum bile. Bu yüzden yeniden başlıyorum – bakalım ne kadar sürecek! Bu kez irademi sınavacağım, irademini sertleşmesine gereksinim duyduğumu günden güne daha iyi anlıyorum. Hiç tadım yok. Ne tuhaf, kentteki bu kıpırtıları, *Haus am Meer* [Deniz Kıyısındaki Ev] oyunum konusundaki bu heyecanı ben içimde hissetmiyorum o cinsel serüvenlerin biri bile

fazla geliyor bana, oysaki onların değeri tehlikeli olmalarından kaynaklanıyor. Tıpkı saatimi kurduğum gibi, her gece içimde çelik bir spiralın de bükümünü açabilecek ve –o adamakıllı miskin geçen günlerde bile– kendime söz geçirip kendi kendime hesap verebilecek, ifade verebilecek güce sahip olup olmadığımı göreceğim. Önümüzdeki günlerde benim dışında çokça karar alınacak ve ruhum –acaba hâlâ tepki verebilecek mi?– o zaman daha bilinçli hareket etmek zorunda kalacak. Ruhsal açıdan dumura uğramış olduğumu sanmıyorum, belki yalnızca çamura saplanmışımdır; Felix P. artık hayatımdan çıktığına göre, bir ölçüde yeniden tazelenebilir ruhum belki de. Denemek gerek.

Salı, 10 Eylül – Sabahı boşa geçirdim, çalıştım sayılmaz, çalışmaya hazırlandım denebilir. Sonra gezintiye çıktım; Liechtenstein; kahramanı çok genç, derin bir ilgisi yok henüz, şaşkın biri, doğru psikolojik noktaya varamamış henüz. Bu aslında daha az heyecan verici ama daha da tehlikeli, sakınmak gerek, tıpkı Liechtenstein gibi. Yemekten sonra Poppek'e (utangaçlıkla hırısı güzel birleştiriyor bu kız) mektup yazdırdım, sonra Evharistiya Bayramı dolayısıyla dolup taşan kentte gezindim. Akşam Shakespeare'in *Fırtına*'sı için bir önsöz ve sonsöz üzerinde çalıştım ama henüz yetersiz. Saat 11.30'da eve döndüğümde Petzolden'den bir mektup buldum, benimle önemli bir konuda konuşmak istiyormuş. Ağır bir verme yakalanan karısının Meran'a gitmesi gerekiyormuş, ona yardım sözü veriyorum (oysa bu yıl bu tip yardımlar için bütçemi çok aşan paralar harcadım). şiirleri gerçekten şaşırtıcı, ondaki kadar bilinçli bir gelişmeye pek rastlamadım bugüne kadar. Ne var ki görüntüsü hep trajik; yanaklarındaki o yapay güneş yanığı, kamburunun içine gömülen o zeki yüz, astımlı gibi öten bir göğüs, ağır

adımlar (kalp zarının gelişmemesi), hepsi çok korkunç. İncecik eller, benzersiz berraklıkta gri gözler – her görüşümde içime dokunan bir yüz. Gece geç vakit bazı notlar aldım, okudum. Enerjimi sınıyorum.

Çarşamba, 11 Eylül – Annemle babamın gelmesi ve benzeri şeyler yüzünden sabahım boşa geçti. Öğleden sonra da Shakespeare üzerinde çalıştım değil de tembelce sayfaları çevirdim denebilir; ancak akşam olduğunda şiir yazmaya çalıştım, yarım yamalak bir şeyler yazabildim, beylik sözcüklerle dile getirilen, melankoli dolu üç-beş dörtlük oldu sanırım; ritmi hüznü gizliyor, güzelleştiriyor. (Kaynağımız olan şeyle bizi bekleyen uyku arasında, gibi.) Öğleden sonra Thimig geldi, bayram kongresine gelen kalabalıkla birlikte sokaklarda yürümek istediğim için ona vakit ayıramadım.

Perşembe, 12 Eylül – Dostoyevski üzerinde çalıştım biraz, daha doğrusu bilgimi genişlettim. Gezintiye çıktım, öğleden sonra Milan Begović’le birlikteydim, bu adam zeki ve hayat dolu, ama korkarım ki sebatsız biri. Raskolnikov’u yeniden gözden geçirdim, Lareta’nın İspanyolca romanını okudum, İspanya’ya ait ne varsa içinde, hiçbir gücü yok. Akşam, çalışma konusundaki bütün planlarımı sevimli bir genç kız uğruna feda ettim, yalnızca otuz dakika ama hayal gücümü tembelleştirmeye yetti. Bir uşak tuttum.

Cuma, 13 Eylül – Bahr’dan *Inventur*’u aldım, uzun bir mektup yazarak teşekkür ettim kendisine, yüreğimde ona karşı beslediğim bütün duyguları dile getirdim. Öğleden önce Bertold Viertel geldi, bu adamın içtenliksiz, uyanık akıllılığı şaşırtıcı ama insanı huzursuz ediyor. Dostoyevski üzerine not tuttum, okudum, Shakespeare çalıştım. Ça-

lışmadan geçirdiğim bugünlerde hiç olmazsa iyi Şeyler okuyorum, ama galiba yeteri kadar iyi değil bunlar. İrademin ipleri gevŐemiř, keŐke yeniden sıkılaŐtırabilsem onları. Grouchy zerine yazdđđım makale yayımlandđ; boŐ gibi geldi bana, temposu da daha hareketli olabilirdi, slubum hâlâ oturmadı, ele aldđđım konuya göre biçimleniyor hep (konuŐurken de karŐımdakine uyuyorum, sanki karŐımdakinin yansısı gibi oluyorum).

Cumartesi, 14 Eylül – Hiç alıŐmadım. Hiç. Yalnızca okudum, daha doğrusu Shakespeare okudum (ok ilginçtir, bu adamı okumak cesaretimi kırmıyor, tam tersine hep kıŐkırtıyor beni), sonra birkaç mektup yazdırdım, akşam da yine uzun uzun kitap okudum. Ama artık gerçekten baŐlamam gerek, geçmiŐle gereğinden çok ilgileniyorum.

Pazar, 15 Eylül – Yine uzun uzun ve iyi Şeyler okudum ama başka bir Şey yapmadım; akşam Dr. Kraus'la, bu olağanüstü akıllı ve iyi insanla birlikteydim, gençlerin arasında ondan daha çok sevdiğim biri yok. Ancak yeteneği öylesine çok yönlü ki, verimli olması çok güç olabilir, elbette ki sanatın amacı bu değil ama hayatın mayası yine de. Ona çok güveniyorum.

Pazartesi, 16 Eylül – Dostoyevski'nin elyazması elime geçti, çok sevindirdi beni. Bunun dışında gezintiden başka bir Şey yapmadım, tek satır yazmadım. Bu deđiŐmeli. Hemen yarın sabah kolları sıvayacağım, kendime söz verdim.

Salı, 17 Eylül – Kötü bir hafta. Beynim pelte gibi oldu, hiçbir Şey düŐünemiyorum, hiçbir çaba harcamadan anlamsız saatler geçiriyorum. Gezintiler, Liechtenstein, Pram Sokağı'na baŐarısız bir ziyaret. Frau Doktor Links'

le pastaneye gittim, akşam *Mirakel*'i izlemeden önce o tuhaf, ender rastlanır olaylardan biri oldu, P. kardeşlerle karşılaştım, alelacele görüştük ama etkili bir karşılaşma oldu. Sonra harika bulduğum *Mirakel* pantomimini izledik. Reinhardt orada kendini aşmış. Renkli bir ırmak gibi akan o kalabalıklar, cüretkâr değişimler, küçücük bir ayrıntıyla bir mekânı çağrıştırmak (yatak odasını, meyhaneyi), ölümsüz bir buluş. Fırsat olsaydı duyduğum hayranlığı kendisine bildirmek isterdim.

Çarşamba, 18 Eylül – Sabahın erken saatlerinden beri insanlar beni rahatsız ediyor. Durmadan kapı çalınıyor. Bense dinginlik istiyorum. Kafamı dinlemem için gerçekten de Viyana'dan uzaklaşmam gerek. Biraz olsun sessizlik içinde düşünebilmek için bir parka sığıyorum. Sonra okuyorum. Ama, Tanrı aşkına, ne zaman çalışacağım ben? Bir sonraki çalışmam, "Sanatçının Duası" olacak. Öğleden sonra ufak tefek işler görüyorum, akşam Shaw'un çok eğlenceli komedisine gidiyorum, Trebitsch'le. Sonra da Schnitzler'lerle Meissl & Schadn'a. Bu Schnitzler'lerin karşısında her zaman böyle umarsız kalmam çok tuhaf. Hem zihinsel, akılsal ilkelere dayanan konuların hem de cinsel konuların ağza alınmadığı, yani basmakalıp şeylerle sınırlı kalan bir sohbeti kesinlikle yürütemiyorum. Schnitzler nedense biraz buruk. Haylaz sözcüğünü öyle ortadan söylüyor, Reinhardt'ı kastederek; Horsetzky'ye karşı mağdur rolünü oynuyor, ama bu ona hiç de yakışmıyor. Yakından görüntüsü bozuluyor ama ben burada kibirli karısının etkisini hissediyorum (o kadının benden hoşlanmadığını da seziyorum.)

Perşembe, 19 Eylül – Öğleden önce yine puslu, sisli bir hava; öğleden sonra gösterişli E.O. Krauss'la güzel bir konuşma yaptıktan sonra "Dichter" e birkaç dörtlük ekli-

yorum. Pek kalıcı değil bu dörtlükler ama hiç olmazsa işe girişmiş hissediyorum kendimi. Bu soylu zevki (kimi zaman kolaycacık aklıma düşüveriyor her şey) neden sıkıcı, uyuşuk, neşesiz saatlere feda ettiğimi anlayabilmiş değilim. Hırslımı körükleyecek bir şey bulmalıyım. Kärtnersstrasse' de coşkulu bir serüven, sonra Viertel ve Rosenbaum'la birlikteyim, sonra akşam ruhsal konuların düzene sokulması. İşte iyi bir gün diye buna derim ben – ne alçakgönüllülük!

Cuma, 20 Eylül – Az, az, az! Okudum, mektuplara (ne can sıkıcı şey!) baktım, tehlikeli bir biçimde ve güç kullanılarak Liechtenstein'ı ziyaret ettim, öğleden sonra çeşitli işler ama doğru dürüst bir şey yok, Geyling, Rosenbaum, gece Begovic ve Soyka'yla birlikte. Bu sonuncusu tehlikeli biri çünkü ona olan hayranlığınızı önceden, hele de yazılı olarak kanıtlarsanız çekilir bir kişi oluyor. Kendine budalaca hayran olan bu olağanüstü akıllı insan, delice bir tahakküm hırsına sahip. Ama harika satranç oynuyor. Ondan önce, Kärtnar'a gittim.

Cumartesi, 21 Eylül 1912 – Yine sıkıcı bir gün, kötü uyuduğum için sabahları çok güçsüz oluyorum. Huber beni görmeye geldi, bu adamın iyilik simgesi mi, yoksa düzenbazın biri mi olduğunu hâlâ anlamış değilim. İnsanları önerirken daha dikkatli olmalıyım. Akşam Czinner'in galasına gittim: kısa güldürü tekniğiyle aşırı bayağılık. Ama yine de hareketli. Ancak seyircilerden hiç hoşlanmadım: *Onlarla* birlikte olmak iğrenç bir şey. Ne çare ki kitapları basılmaya başlayınca insan ödün vererek uzlaşmak zorunda kalıyor işte.

Pazar, 22 Eylül – Barnowski'yle birlikte Trebitsch'e gittik. Barnowski çok zeki, sağlam ve yalın biri. Fridell de

YÜZYILIMIZIN ÖNDE GELEN DÜŞÜNÜR VE YAZARLARINDAN STEFAN ZWEIG'İN GÜNLÜKLERİ, BİRİNCİ VE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞLARININ ACILARINA TANIK OLMUŞ, BU ACILARI DERİNDEN YAŞAMIŞ BU DUYARLI İNSANIN, YAŞADIĞI DÖNEMLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİNİ, İÇ DÜNYASINI AÇIKÇA ORTAYA KOYAN BİR BELGE NİTELİĞİNDE. YAŞAMININ SON YILLARINI ÖNCE İNGİLTERE'DE, SONRA DA BREZİLYA'DA GÖNÜLLÜ SÜRGÜNDE GEÇİREN, SEVDİĞİ İNSANLARDAN, ALIŞTIĞI ÇEVREDEDEN UZAK DÜŞEN, DÜNYANIN ÇÖKÜŞÜNE, İNANDIĞI, DEĞER VERDİĞİ KAVRAMLARIN YIKILIŞINA, BOZULUŞUNA DAHA FAZLA KATLANAMAYACAĞINI DÜŞÜNEREK KARISIYLA BİRLİKTE 1942 YILINDA İNTİHAR EDEN ZWEIG, ÖZELLİKLE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİNDE VE SAVAŞ YILLARINDA, ASLA ONAYLAMADIĞI, NEFRET ETTİĞİ HITLER'İN İRKİNDAN OLMANIN ACISINI TAŞIMAK YANINDA, DÜNYANIN İÇİNE SÜRÜKLENDİĞİ FELAKET ORTAMINA DAYANAMADIĞI İÇİN DE MELANKOLİ SINIRLARINA DAYANAN BİR KARARSIZLIĞA DÜŞTÜ. STEFAN ZWEIG'İN TEREKESİNDE BULUNAN DOKUZ DEFTERDEN OLUŞAN BU GÜNLÜK, İLK KEZ 1988 YILINDA ALMANYA'DA YAYIMLANDI. BU BÜYÜK YAZARIN İÇ DÜNYASINA VE ÖZEL YAŞAMININ PERDE ARKASINA IŞIK TUTAN GÜNLÜKLERİN, KENDİSİNİ TANIMAMIZA VE YAPITLARINI BESLEYEN TEMELİ DEĞERLENDİRMEYİZE YARDIMCI OLACAĞINA KUŞKU YOK.